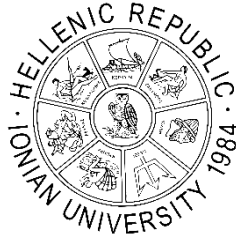

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ:

*«Υποτιτλισμός και σχολιασμός του υποτιτλισμού της ταινίας μικρού μήκους: Ruby | Irish Short
film About Life, Love, Anniversaries and Strange Gifts από τα Αγγλικά στα Ελληνικά»*

Ονοματεπώνυμο: Κιοτσέκογλου Δέσποινα
Αρ.Μητρώου : Ξ2019032

Επιτροπή Εποπτείας :

Σταύρος Κοζομπόλης (Ακαδημαϊκός Υπότροφος)
Βιλελμίνη Σωσώνη (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια)

Κέρκυρα, Σεπτέμβριος 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Abstract

1. Εισαγωγή
2. Κειμενικό Επίπεδο
3. Υποτιτλισμός και Τεχνικές Προκλήσεις
4. Υποτιτλισμός και Μεταφραστικές Προκλήσεις

Επίλογος

Βιβλιογραφικές & Διαδικτυακές Πηγές

Παραρτήματα

Abstract

This dissertation focuses on the subtitling from English to Greek of a short film titled “Ruby | Irish short film about love, life, anniversaries and strange gifts”. More specifically, after a detailed analysis of the genre and the skopos of the short film, we delve into the strategy and method followed regarding the subtitling process and present the technical or translation difficulties encountered during the process. Based on the translation theories of well-known researchers in the field of translation studies, such as Nord and Baker, the decisions made regarding the translation difficulties that were encountered during the process are also presented in detail.

Keywords: subtitling, skopos, translation, interlingual translation

Περίληψη

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία επικεντρώνεται στον υποτιτλισμό της ταινίας μικρού μήκους με τίτλο “Ruby | Irish short film about love, life, anniversaries and strange gifts”. Πιο συγκεκριμένα, μετά από την ενδελεχή ανάλυση του σκοπού και του είδους της ταινίας, εμβαθύνουμε στην στρατηγική και την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε αναφορικά με την διαδικασία του υποτιτλισμού ενώ έπειτα παρουσιάζουμε τις τεχνικές και μεταφραστικές προκλήσεις που αντιμετωπίστηκαν κατά τη διαδικασία αυτή. Παρουσιάζονται, επίσης, λεπτομερώς και οι αποφάσεις που ελήφθησαν σχετικά με τις μεταφραστικές αυτές δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν, με βάση τις μεταφραστικές θεωρίες γνωστών ερευνητών στον τομέα της μετάφρασης.

Λέξεις-κλειδιά: υποτιτλισμός, σκοπός, μετάφραση, διαγλωσσικός υποτιτλισμός

1. Εισαγωγή

Ο υποτιτλισμός αποτελεί μια σχετικά υποβαθμισμένη μορφή της μετάφρασης στις μέρες μας, πράγμα παράδοξο σε μια εποχή όπου το streaming σε διαδικτυακές πλατφόρμες ταινιών, σίριαλ και όχι μόνο, έχει εκτοξευθεί. Ο διαγλωσσικός υποτιτλισμός, μπορεί να φαίνεται σαν κάτι απλό και εύκολο, όμως απέχει από κάτι τέτοιο. Τοποθετεί τον υποτιτλιστή σε μια θέση, όπου πρέπει να «ξεχάσει» αυτά που γνώριζε και να παρακάμψει εμπόδια με τέτοιο τρόπο ώστε να μεταφέρει όσο το δυνατόν καλύτερα γίνεται το νόημα από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο διατηρώντας όσο το δυνατόν περισσότερο το ύφος και τα πολιτισμικά στοιχεία που διέπουν το αρχικό νόημα. Και όλα αυτά μέσα στους χρονικούς και χωρικούς περιορισμούς των υποτίτλων. Για τον λόγο αυτό, λοιπόν, αποφάσισα να εκπονήσω τη συγκεκριμένη εργασία πάνω στον υποτιτλισμό, καθώς πιστεύω πως είναι μια διαδικασία που είναι πολλά περισσότερα από όσο νομίζουμε.

Το βίντεο επάνω στο οποίο εργάστηκα αποτελεί μια αυτοτελή ταινία μικρού μήκους με τίτλο **Ruby | Irish short film about love, life, anniversaries and strange gifts**, ιρλανδικής παραγωγής. Δημοσιεύτηκε από την Network Ireland Television τον Οκτώβριο του 2022, μια ιρλανδική εταιρία παραγωγής ταινιών μικρού μήκους, η οποία βρίσκεται σε λειτουργία από το 1995. Παραγωγές της συγκεκριμένης εταιρείας, έχουν βρεθεί υποψήφιες βραβείου Όσκαρ, ενώ μερικές από αυτές έχουν μάλιστα βραβευτεί, όπως για παράδειγμα η παραγωγή του *The Silent Child*. (About Us — Network Ireland Television. Σκηνοθέτης και σεναριογράφος της ταινίας *Ruby* είναι ο Ιρλανδός σκηνοθέτης Michael Creagh, ο οποίος έχει αναδειχθεί και από άλλες παραγωγές του που ανακηρύχθηκαν υποψήφιες βραβείων Academy, όπως για παράδειγμα το *The Crush*, το *The Bigger Picture* κ.ά. (IMDb).

Η συγκεκριμένη ταινία περιγράφει με χιούμορ μια ιστορία παράξενων δώρων επετείου, καθώς μας δείχνει την ημέρα που ένα ηλικιωμένο ζευγάρι, η Ruby και ο Lenard, γιορτάζουν την τεσσαρακοστή επέτειο γάμου τους. Όπως σε κάθε επέτειο γάμου, έτσι και σε αυτή, το ζευγάρι ανταλλάσσει τα δώρα του. Ο Len παρόλα αυτά, όπως τον αποκαλεί η Ruby στην ταινία, όντας ένας άνθρωπος που ποτέ του δεν τα πήγαινε καλά με τα συνηθισμένα και κλισέ δώρα, ξεπέρασε λίγο τον εαυτό του και ως δώρο γάμου πήρε στην Ruby έναν τάφο τοποθετημένο σε ένα πανέμορφο σημείο της ιρλανδικής επαρχίας, στο οποίο ισχυριζόταν πως η Ruby ήθελε να ταφεί, όταν έρθει εκείνη η ώρα. Ο Len προσπαθώντας να γίνει ρομαντικός, διατηρώντας την ακραία φαντασία του, δεν καταφέρνει να εντυπωσιάσει τη Ruby, καθώς από ό,τι φάνηκε στη συνέχεια, το δώρο ήταν εμπνευσμένο από την επιθυμία ενός παλιού του έρωτα. Μέσα από μια

σειρά κωμικών διαλόγων ανάμεσα στο ζευγάρι για την φύση και την χρησιμότητα του δώρου, η ταινία δεν καταφέρνει μόνο να τέρψει το κοινό, αλλά και να το προβληματίσει. Παρόλο που η ταινία ανήκει στο είδος της κωμωδίας, έχει και στοιχεία δράματος. Στο υπόλοιπο της ταινίας, το ζευγάρι περνάει σε διαλόγους, συζητήσεις και αναλογισμούς σε ό,τι αφορά την αγάπη, ακόμα και σε αυτή την ηλικία, αλλά και την ζωή γενικότερα. Ως ένα ηλικιωμένο ζευγάρι, και οι δυο τους αναλογίζονται το μέλλον και νοσταλγούν το παρελθόν. Φαίνεται ότι ακόμα σέβονται, εκτιμούν και αγαπούν ο ένας τον άλλον, ακόμα κι αν τα δώρα τους είναι ασυνήθιστα, κάτι που μπορεί να δώσει στον θεατή τροφή για σκέψη, αλλά και μια ελπίδα βλέποντας μια τέτοια αγάπη να είναι ακόμα ζωντανή. Το τέλος, δε της ταινίας, αφήνει μια γλυκόπικρη γεύση, καθώς βλέπουμε και τους δύο να είναι ακόμα μαζί και αγαπημένοι, όμως όχι πλέον σε αυτόν τον κόσμο.

2. Ανάλυση της ταινίας

Περνώντας σε ένα πιο τεχνικό κομμάτι, θα μιλήσουμε κυρίως για το είδος της γλώσσας και της έκφρασης. Το βίντεο, λοιπόν, είναι στην αγγλική γλώσσα, καθώς η επίσημη γλώσσα της Ιρλανδίας είναι τα Αγγλικά. Όμως, καταλαβαίνουμε πως τα αγγλικά της Μεγάλης Βρετανίας και τα αγγλικά της Ιρλανδίας είναι κάπως διαφορετικά. Συγκεκριμένα, εδώ μιλάμε για την ιρλανδική διάλεκτο, με ιρλανδικούς ιδιωτισμούς και μια όχι και τόσο βαριά αγγλική προφορά. Αρκετά συχνά ακούμε φράσεις και λέξεις, όπως για παράδειγμα “*a wee skithery finion*” ή “*Here!*” (βλ. Παράρτημα 1, 171 & 249) κάτι αντίστοιχο του «έλα τώρα» στα ελληνικά και που θα σχολιαστεί παρακάτω, ή και τη χρήση του “*me*” αντί για “*my*” που είναι χαρακτηριστικά της Ιρλανδικής διαλέκτου. Εδώ, λοιπόν, έχουμε να κάνουμε με ένα προφορικό κείμενο, με προφορικό λόγο και συγκεκριμένα σε μορφή διαλόγου, καθώς καθ’ όλη τη διάρκεια της ταινίας παρακολουθούμε την επικοινωνία και τον διάλογο ανάμεσα στο ζευγάρι. Είναι κατανοητό πως η χρήση της γλώσσας, εδώ, είναι ανεπίσημη και το ύφος οικείο, αφού μιλάμε για διάλογο ανάμεσα σε ένα ζευγάρι παντρεμένο επί σαράντα χρόνια και γίνεται και χρήση ιδιωτισμών. Θα μπορούσε κανείς να προσθέσει τη χρήση του “*ya*” αντί του “*you*” (βλ. Παράρτημα 1, 30) ως ένα ακόμη στοιχείο του οικείου ύφους και της ανεπίσημης χρήσης της γλώσσας, κάτι που χρησιμοποιείται πολλές φορές στον προφορικό λόγο.

3. Σκοπός

Εμβαθύνοντας λίγο περισσότερο στην ανάλυση της ταινίας, θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του σκοπού του πρωτοτύπου κειμένου, αλλά και της μετάφρασής του. Για την ανάλυση του σκοπού θα χρησιμοποιηθούν θεωρίες μεταφρασεολόγων και γλωσσολόγων, όπως της Reiss και του Vermeer (Reiss & Vermeer, 2014, σσ. 84, 90). Η συγγραφή του σεναρίου, η παραγωγή της ταινίας κ.τ.λ. αποτελούν πράξεις. Κάθε πράξη παρακινείται από έναν σκοπό. Μια ταινία, μια σειρά, μια τηλεοπτική εκπομπή γενικότερα, δημιουργείται κυρίως για ψυχαγωγία. Μιλάμε για τον *κανόνα του σκοπού* κατά τον οποίο κάθε πράξη καθορίζεται και από έναν σκοπό, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως (Reiss & Vermeer, 2014, σσ. 84, 90). Η τηλεόραση και γενικά τα social media αποτελούν είδος ψυχαγωγίας, οπότε οτιδήποτε δημιουργείται με σκοπό την εκπομπή στα social και την τηλεόραση έχει ως κύριο σκοπό την ψυχαγωγία των θεατών, του κοινού. Όσον αφορά την συγκεκριμένη ταινία, δεν φαίνεται η ψυχαγωγία να είναι ο μόνος σκοπός. Φαίνεται να του δίνει επίσης και τροφή για σκέψη, όπως προαναφέρθηκε. Η συγκεκριμένη ταινία μικρού μήκους, πέρα από γέλιο, προσφέρει και προβληματισμούς, σκέψεις και αναλογισμούς για την αγάπη ανάμεσα στους ανθρώπους αλλά και σκέψεις για την ίδια τη ζωή. Για παράδειγμα, φαίνεται πως η Ruby δεν είναι ένας άνθρωπος που εκτιμά μόνο τα υλικά αγαθά από το σημείο *“You try so hard getting it right, Len. You don’t even see. I don’t need all those...”* (βλ. Παράρτημα 1, 156) όπου εξηγεί πως δεν χρειάζεται φανταχτερά ή ακριβά δώρα. Εδώ, λοιπόν, φαίνεται πως η ζωή δεν περιτριγυρίζεται μόνο από τα υλικά αγαθά και ότι ακόμα και το πιο απλό δώρο είναι αρκετό, όταν προέρχεται από έναν άνθρωπο με τον οποίο υπάρχει αλληλοεκτίμηση και αγάπη. Βλέπουμε επίσης και τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων και μετά τα εξήντα έτη να συλλογίζονται τη ζωή τους και γενικότερα την εξέλιξη του ανθρώπου. Το ότι τα παιδιά του ζευγαριού δεν τους χρειάζονται πλέον, καθώς μεγάλωσαν, συνεπώς ο ρόλος τους ως γονείς έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Η ταινία λοιπόν, όπως είπαμε και πριν, κλείνει με ένα γλυκόπικρο τέλος, παρουσιάζοντας το ζευγάρι αγαπημένο ακόμα και στη μεταθανάτια ζωή πράγμα που δίνει στον θεατή βαθιά συγκίνηση αλλά και ελπίδα, βλέποντας την ισχυρή αγάπη του ζευγαριού που ούτε και ο θάνατος κατάφερε να χωρίσει. Δεδομένου ότι και η μετάφραση είναι μια πράξη, έτσι και αυτή έχει έναν σκοπό. Ο σκοπός του κειμένου, είτε προφορικού είτε γραπτού, καθορίζει την μεταφραστική διαδικασία και στρατηγική που θα ακολουθήσει ο μεταφραστής. Εν μέρει, ο σκοπός μετάφρασης του πρωτοτύπου επηρεάζεται και από τον σκοπό δημιουργίας του ίδιου του πρωτοτύπου. Όμως, κύριος παράγοντας που καθορίζει γενικότερα την μεταφραστική διαδικασία είναι ο γενικότερος σκοπός μετάφρασης του αρχικού. Δηλαδή, για ποιο λόγο αποφασίσαμε να

μεταφράσουμε το συγκεκριμένο κείμενο. Στην δική μας περίπτωση, η μετάφραση, ο υποτιτλισμός της συγκεκριμένης ταινίας είναι η κοινοποίηση της στην ελληνική κοινότητα, ώστε να ψυχαγωγήσει και να τέρψει το κοινό αλλά και όχι μόνο. Καθώς προέρχεται από έναν εντελώς διαφορετικό πολιτισμό από τον δικό μας και καθώς η ιρλανδική κουλτούρα δεν εμφανίζεται συχνά στην ελληνική κοινότητα, όχι τόσο όσο η αμερικανική και η βρετανική, σκοπός της μετάφρασης της μπορεί να αποτελέσει και η προώθηση της Ιρλανδικής κουλτούρας και του Ιρλανδικού πολιτισμού στα ελληνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Φυσικά, αυτό δεν ξεφεύγει τόσο και από τον σκοπό του πρωτοτύπου, καθώς τα ίδια μηνύματα και τα ίδια συναισθήματα θα κοινοποιηθούν και στον ελληνικό λαό. Για να επιτευχθεί, όμως, κάτι τέτοιο ο εκάστοτε υποτιτλιστής θα πρέπει να υποβληθεί σε δοκιμασίες γύρω από το τεχνικό και μεταφραστικό κομμάτι του υποτιτλισμού.

4. Υποτιτλισμός και τεχνικές προκλήσεις

Οι πιο σύνθετες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει ένας υποτιτλιστής βρίσκονται στο τεχνικό και κυρίως μεταφραστικό κομμάτι. Εδώ, θα παρουσιαστεί η κάθε πρόκληση αλλά και ο τρόπος αντιμετώπισης και επίλυσης της.

Ξεκινώντας με το τεχνικό κομμάτι, οι οδηγίες που δόθηκαν, ήταν πολύ συγκεκριμένες. Αρχικά, καθώς δεν υπήρχε αρχικό, γραπτό κείμενο, χρειάστηκε η δημιουργία ενός αρχικού template που να περιέχει το πρωτότυπο οπτικοακουστικό κείμενο, δηλαδή τη δημιουργία υποτίτλων στα αγγλικά και έπειτα θα ακολουθούσε η μετάφραση και προσαρμογή τους στα ελληνικά. Η διαδικασία αυτή ήταν απαραίτητη για την δημιουργία του τελικού αποτελέσματος των υποτίτλων στα ελληνικά και την σύγκρισή του με ένα αρχικό, πρωτότυπο κείμενο, που δεν υπήρχε παρά μόνο οπτικοακουστικά. Παρότι η μεταφορά του οπτικοακουστικού κειμένου στην ίδια γλώσσα είναι πιο ομαλή σε σχέση με τη μεταφορά στη γλώσσα στόχο, χρειάστηκαν κάποιες τροποποιήσεις όσον αφορά το κομμάτι του χώρου και του χρόνου των υποτίτλων. Θα πρέπει πρώτα, ωστόσο, να αναφερθούν και οι οδηγίες που δόθηκαν ώστε να διεκπεραιωθεί η διαδικασία του υποτιτλισμού. Αρχικά, χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα **Subtitle Edit** για τον υποτιτλισμό καθώς και η χρήση **waveform** για τον εντοπισμό των **shot changes** και την απόφευξη τεχνικών λαθών, δηλαδή να μην υπάρχει υπότιτλος πάνω στο **shot change**. Οι ρυθμίσεις ήταν απλές, με είκοσι ένα χαρακτήρες ανά δευτερόλεπτο (cps), ενώ το **frame rate** ρυθμίστηκε στα είκοσι πέντε με μέγιστο σαράντα χαρακτήρες ανά γραμμή και όσον αφορά

τους ίδιους τους υπότιτλους, χρησιμοποιήθηκε και η μέθοδος της «πυραμίδας». Δηλαδή, όταν υπάρχει η ανάγκη χωρισμού του υποτίτλου, η μεγαλύτερη σε μέγεθος και χαρακτήρες γραμμή είναι η δεύτερη. Αυτός ο τρόπος τοποθέτησης των υποτίτλων είναι αρκετά συχνός, αν όχι ο πιο διαδεδομένος, και τον βλέπουμε και σε πλατφόρμες, όπως το Netflix. (English Timed Text Style Guide). Φυσικά, όταν πρόκειται για τον χωρισμό των υποτίτλων, γίνεται πριν την δευτερεύουσα πρόταση, όπου υπάρχει, κάτι το οποίο επίσης παρατηρούμε στους κανόνες του Netflix (English Timed Text Style Guide). Επίσης, όσον αφορά τον χρονισμό του κάθε υπότιτλου, οι υπότιτλοι ξεκίνησαν περίπου δύο frames πριν και μετά την εκάστοτε ατάκα.

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που είχα να αντιμετωπίσω κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του υποτιτλισμού, είναι εκείνη του χρονισμού των ελληνικών υποτίτλων. Γενικότερα, η μεταφορά των αγγλικών υποτίτλων στα ελληνικά δεν είναι μια εύκολη υπόθεση τόσο μεταφραστικά όσο και τεχνικά. Όσον αφορά, λοιπόν, το τεχνικό κομμάτι χρειάστηκαν μερικές αλλαγές στην τοποθέτηση των υποτίτλων από τα αγγλικά στα ελληνικά. Για παράδειγμα, στους αρχικούς υπότιτλους, λόγω περιορισμών χώρου και χρόνου, κάποιοι υπότιτλοι χρειάστηκαν επεξεργασία και συμπύκνωση ώστε να βγει ένα άρτιο αποτέλεσμα και ο θεατής να έχει χρόνο να διαβάσει τον κάθε υπότιτλο. Τέτοιες περιπτώσεις είναι στη φράση *“Well, I wanted you to be able to protect yourself when I’m gone”* όπου το *“well”* αφαιρέθηκε αλλά και στο σημείο *“Well, you’re trying in all the wrong ways”* όπου έχουμε συνεχή εμφάνιση υποτίτλων και χρήση διαλόγου και συνεπώς ακόμη περισσότερους περιορισμούς, οπότε και μετατράπηκε σε *“You’re trying in the wrong ways”* (βλ. Παράρτημα 1, 113 & 114). Η μεταφορά από τα αγγλικά στα ελληνικά είναι ακόμα πιο περίπλοκη, καθώς μιλάμε για δύο εντελώς διαφορετικές γλώσσες, με εντελώς διαφορετική αντίληψη του κόσμου και συνεπώς διαφορετικούς τρόπους έκφρασης του ίδιου πράγματος. Υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις κατά τη διαδικασία του υποτιτλισμού όπου, ενώ στα αγγλικά είχαμε δύο γραμμές για τον ίδιο υπότιτλο, στα ελληνικά έγινε ένας ή και το αντίστροφο. Για παράδειγμα, ενώ στα αγγλικά οι υπότιτλοι *“The Mournes, the beach we used to walk on with the best view in the world”* (βλ. Παράρτημα 1, 39, 40), ή *“You were a bit up yourself, in fairness”* (βλ. Παράρτημα 1 & 2, 205 & 205 αντίστοιχα) ενώ στα αγγλικά αποτελούνται από δύο γραμμές, στα ελληνικά συμπυκνώθηκαν σε μια (βλ. Παράρτημα 2, 39, 40). Αντίστοιχα, το σημείο *“The claymore sword on our silver”* ενώ στα αγγλικά αποτελείται από μία γραμμή, στα ελληνικά χρειάστηκαν δύο γραμμές για την αποτύπωση του νοήματος στον υπότιτλο (βλ. Παραρτήματα 1 & 2, 58 & 58 αντίστοιχα). Αυτό συμβαίνει λόγω των γλωσσικών και μεταφραστικών τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν και θα αναλυθούν περεταίρω στη συνέχεια. Ένα ακόμη σημαντικό παράδειγμα τεχνικών προκλήσεων

βρίσκεται στο σημείο “*Mind you... gift*” όπου στα αγγλικά ο υπότιτλος χωρίζεται σε τρεις γραμμές, δηλαδή δύο μαζί και έναν ακόμα υπότιτλο, ενώ στα ελληνικά λόγω διαφοράς της γλώσσας οι τρεις γραμμές μετατράπηκαν σε δύο (βλ. Παραρτήματα 1 & 2, 77 και 77 αντίστοιχα). Τέλος, σε ορισμένα σημεία της ταινίας, χρειάστηκε η παράλειψη κάποιων λέξεων στα ελληνικά λόγω ακριβώς αυτών των περιορισμών που αντιμετωπίζουμε στον υποτιτλισμό. Έτσι, για παράδειγμα, ο υπότιτλος “*I suppose at our age...*” μετατράπηκε σε «*Στην ηλικία μας...*» παραλείποντας το “*I suppose*” (βλ. Παραρτήματα 1 & 2, 182 & 181 αντίστοιχα) και ο υπότιτλος “*Well, you can never start too early*” στα ελληνικά έγινε «*Ποτέ δεν είναι πολύ νωρίς*», παραλείποντας το “*well*” και τροποποιώντας την πρόταση ώστε να βρίσκεται εντός του χωροχρονικού ορίου (βλ. Παραρτήματα 1 & 2, 74 και 74 αντίστοιχα). Και εδώ, υπάρχει το έναυσμα της μετάβασης στο κομμάτι της μεταφραστικής ανάλυσης του σχολιασμού, καθώς η παραπάνω μετατροπή έγινε και με βάση ορισμένα γλωσσικά και κειμενικά στοιχεία.

5. Υποτιτλισμός και Μεταφραστικές Προκλήσεις

Η μεγαλύτερη, λοιπόν, πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει κάποιος γύρω από το επάγγελμα και τη διαδικασία του υποτιτλισμού είναι η μετάφραση. Βέβαια, εδώ ερχόμαστε αντιμέτωποι με μεγάλους περιορισμούς, τον χρόνο και τον χώρο. Δεν έχουμε απεριόριστο χρόνο να αποτυπώσουμε ένα νόημα από τη γλώσσα πηγή στη γλώσσα στόχο, αλλά και ο χώρος που μας δίνεται δεν είναι άπλετος, όπως για παράδειγμα το χαρτί, όπου ό,τι γραφτεί μένει για πάντα και υπάρχει τεράστιος χώρος να πλατειάσει κανείς, αν χρειαστεί. Έτσι, λοιπόν, ο υποτιτλιστής πρέπει να βρει τρόπους ώστε το κείμενο επί της οθόνης να είναι κατανοητό και σύντομο. Θα ξεκινήσω με την μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετώπισα κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας, η οποία είναι και το θέμα της ταινίας: “*ruby anniversary*”. Κυρίως στο εξωτερικό, όπως στην Αμερική και την Αγγλία, χρησιμοποιούνται ορισμένοι τίτλοι για κάθε επέτειο γάμου, όπως για παράδειγμα η «*ασημένια*» επέτειος που αναφέρεται στα είκοσι πέντε χρόνια γάμου. Στην προκειμένη περίπτωση, μιλάμε για την τεσσαρακοστή επέτειο γάμου ενός ζευγαριού. Στην Ελλάδα μπορεί να μην χρησιμοποιείται τόσο συχνά σαν όρος, όμως οι όροι αυτοί δεν είναι άγνωστοι. Συγκεκριμένα τον όρο *ruby anniversary*, τον βλέπουμε στα ελληνικά ως «επέτειος του ρουμπινιού» (Επέτειος Γάμου: Τι Συμβολίζει Ο Κάθε Χρόνος – Μακρής Κοσμήματα, 2022). Φυσικά από μόνος του ο όρος είναι αρκετά μεγάλος, οπότε για να

μπορέσει να είναι μέσα στα όρια τον απέδωσα ως «ρουμπινένια επέτειο» (βλ. Παράρτημα 2, 20). Την επόμενη φορά που ο όρος αυτός εμφανίζεται, βέβαια, τον αποδίδω ως «τεσσαρακοστή επέτειο» (βλ. Παράρτημα 2, 36) καθώς δεν υπάρχουν περιθώρια για σχόλιο του μεταφραστή και πρέπει ο θεατής, εάν δεν γνωρίζει τον όρο, να καταλάβει περί τίνος πρόκειται. Παρακάτω, επίσης, αναφέρεται και ο όρος “silver” (anniversary) ο οποίος αποδόθηκε ως «ασημένια» επέτειος γάμου (βλ. Παράρτημα 2, 58). Θα μπορούσα να διατηρήσω σε όλες τις περιπτώσεις απλά τους αριθμούς των ετών, δηλαδή τεσσαρακοστή επέτειος ή εικοστή πέμπτη, όμως εδώ δεν έχουμε να κάνουμε τόσο με τα νούμερα όσο με τις ονομασίες. Συγκεκριμένα, η ταινία ονομάζεται Ruby, η οποία γιορτάζει την «ρουμπινένια» επέτειο γάμου της, γιορτάζει την επέτειο που έχει το όνομα της. Αν διατηρούσα τους αριθμούς, το όλο νόημα της ταινίας θα χανόταν.

Έπειτα, μια ακόμη πρόκληση που αντιμετωπίστηκε είναι ο όρος “namesake”. Σαν όρος, σημαίνει *ομώνυμος, συνονόματος*. Όμως, στα ελληνικά κάτι τέτοιο δεν υφίσταται. Η φράση «*συνονόματη επέτειος*» δεν βγάζει αρκετό νόημα στη γλώσσα μας. Έτσι, ακολούθησα μια τεχνική η οποία υποστηρίζεται και από την Baker (Baker, 1992, σσ. 45), όπου δεν χρησιμοποίησα την ακριβή μετάφραση της λέξης, αλλά περιφραστικά απέδωσα τον όρο με μια λέξη που σχετίζεται με την αρχική, δηλαδή «*η επέτειος με το όνομά σου*» (βλ. Παράρτημα 2, 11). Αναφορικά με όσα παρατέθηκαν παραπάνω, η φράση “Mind you... gift” (βλ. Παράρτημα 1, 77), χρειάστηκε μια τροποποίηση λόγω περιορισμών. Συγκεκριμένα, στην ελληνική απόδοση αφαιρέθηκε το “mind you” το οποίο σαν νόημα, με βάση το συγκεκριμένο, είναι παρόμοιο του “at least” που ακολουθεί και έτσι στα ελληνικά η όλη φράση αποδόθηκε ως «*Τουλάχιστον...*», ενώ ο υπότιτλος χρονικά ξεκίνησε λίγο πριν ακουστεί η φράση “at least” (βλ. Παράρτημα 2, 77).

Προχωρώντας στον υποτιτλισμό της ταινίας, συνάντησα και μερικούς ιδιοματισμούς τους οποίους κλήθηκα να μεταφράσω. Για παράδειγμα, η φράση “wee skithery finion” έχει στοιχεία της ιρλανδικής διαλέκτου. Η λέξη “wee” θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι κάτι αντίστοιχο των δικών μας υποκοριστικών και σημαίνει κάτι μικρό. Από εκεί και μετά έπρεπε να αναζητήσω τη σημασία των λέξεων *skithery* και *finion*. Μετά από αρκετή αναζήτηση κατέληξα στην απόδοση του «*μικροκαμωμένος ασπρουλιάρης*» (βλ. Παράρτημα 2, 170). Σε συνέχεια της ίδιας πρότασης, αναφέρεται ο όρος “from the markets”. Η δυσκολία, δεν ήταν τόσο στη μετάφραση, αλλά στην κατανόηση του όρου, όσον αφορά την προφορά του ηθοποιού. Καθώς μιλάμε για ιρλανδική προφορά και διάλεκτο, το νόημα ήταν αρχικά δυσνόητο. Υπήρξαν επιλογές όπως το “Morgan side”, αναφερόμενος ίσως σε όνομα οικογένειας, ή “Markan side”

κάτι που αφορά το *Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο* και που έρχεται σε αντίθεση με το “protestant” της προηγούμενης περιόδου. Κατέληξα εν τέλει στη φράση “*from the markets*” η οποία φάνηκε να ταιριάζει καλύτερα στο συγκεκριμένο και εξίσου δείχνει την μικρή διαφορά ή/και αντίθεση ανάμεσα στο ζευγάρι (posh/from the markets) . Συνεπώς, κατέληξα να αποδώσω ολόκληρη τη φράση ως «*Ήμουν ένα ασπρουλιάρικο φτωχόπαιδο*», αφαιρώντας το «μικροκαμωμένος» και μεταφράζοντας το “*from the markets*” ως «*φτωχόπαιδο*» (βλ. Παράρτημα 2, 170) καθώς εκφράζει τη γενικότερη έννοια του πρωτότυπου όρου, δείχνοντας την ταπεινή και φτωχή φύση του ομιλητή. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται και η αντίθεση ανάμεσα στους δύο χαρακτήρες, όπως φαίνεται και στο πρωτότυπο, με τους όρους «κομψός» και «φτωχόπαιδο». Η Δημητρούλια αναφέρεται σε αυτό ως **προσαρμογή**, μια μεταφραστική τεχνική η οποία υιοθετείται όταν μια έννοια που εντάσσεται στο πολιτισμικό πλαίσιο της γλώσσας-πηγής, δεν εντάσσεται στο πλαίσιο της γλώσσας-στόχου (Δημητρούλια, 2016, σσ. 49). Στα ελληνικά, δεν λέμε συχνά τη φράση «είμαι από τις αγορές» ή «από τη λαϊκή» για να εκφράσουμε ένα νόημα αντίστοιχο του “from the markets” και συνεπώς έπρεπε να προσαρμοστεί ο όρος ώστε να έχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Συνεχίζοντας, ένα ακόμη πολύ σημαντικό σημείο το οποίο αποτέλεσε πρόκληση, είναι η έννοια του “*Against all my better judgment*”. Στην ουσία, αυτό σημαίνει ότι *όσο κι αν αρνείσαι κάτι, αυτό ισχύει*. Η φράση αυτή χρησιμοποιείται από τη Ruby όταν ο Len της κάνει την ερώτηση “*Were we in love?*”. Η αρχική απόδοση ήταν ακριβώς η αρχική σημασία, δηλαδή «*Όσο και αν το αρνιόμουν*». Παρόλα αυτά, μια αντίστοιχη, **ισοδύναμη**, απόδοση στην ελληνική γλώσσα θα μπορούσε να είναι «*Δεν μπορούσα να κάνω και αλλιώς*», το οποίο και διατηρήθηκε στην τελική, αφού ήταν καταλληλότερο όσον αφορά τη ροή και το νόημα της φράσης (βλ. Παράρτημα 2, 202). Την τεχνική της ισοδυναμίας την ακολουθούν και υποστηρίζουν αρκετοί μεταφρασεολόγοι και γλωσσολόγοι στις δικές τους μεταφράσεις αλλά και στα βιβλία τους, όπως η Baker και η Δημητρούλια που αναφέρθηκαν και προηγουμένως, αλλά και ο Γεώργιος Κεντρωτής. (Baker, 1992, σσ. 58, Δημητρούλια, 2016, σσ. 49, Κεντρωτής, 1996, σσ. 53, 65).

Επόμενη πρόκληση ήταν η φράση “*It’s grand today*”. Αναφορικά με την ιρλανδική διάλεκτο κάποια πράγματα χρειάζονται λίγη περισσότερη προσοχή και αναζήτηση από κάποια άλλα. Οι Ιρλανδοί αναφέρονται στον όρο “*grand*” όταν θέλουν να πουν ότι κάτι είναι καλό, ότι κάτι είναι εντάξει. Στην προκειμένη περίπτωση, η φράση αναφέρεται στον καιρό, και έτσι τον απέδωσα ως «*Έχει καλό καιρό σήμερα*» (βλ. Παράρτημα 2, 222) κάτι το οποίο αποτελεί ένα ισοδύναμο στην ελληνική γλώσσα του νοήματος της γλώσσας-πηγής. Όσον αφορά πάλι τον καιρό, ακούγεται και το επιφώνημα “*Here!*”, την στιγμή που πιάνει βροχή. Για αυτό,

χρησιμοποιήθηκε ο όρος «Έλα τώρα!» κάτι ισοδύναμο που χρησιμοποιείται από τον ελληνικό λαό όταν συμβαίνει κάτι ατυχές (βλ. Παράρτημα 2, 248). Στην ταινία, αναφέρονται επίσης και στίχοι από τον *Ψαλμό του Δαβίδ*, τους οποίους βρίσκουμε κυρίως στα αγγλικά. Βέβαια, σε ορισμένες ιστοσελίδες μπορούν να βρεθούν και μεταφρασμένοι αλλά στην καθαρεύουσα. Εδώ έχουμε μια πολιτισμική διαφορά ανάμεσα στον ιρλανδικό και τον ελληνικό λαό. Στην Ιρλανδία και γενικά στο εξωτερικό, οι προσευχές δεν ακούγονται σε αρχαία αγγλικά ή στην αντίστοιχη δική τους καθαρεύουσα, αλλά στη νέα γλώσσα. Αντίθετα, στην Ελλάδα, όλες οι προσευχές ακούγονται στην καθαρεύουσα. Έτσι, διατηρήθηκε η καθαρεύουσα στην μετάφραση του ψαλμού, η οποία δεν βρίσκεται στα ελληνικά παρά μόνο σε λίγες μεταφράσεις (βλ. Παράρτημα 1 & 2, 251-255 & 251-256 αντίστοιχα). Τέλος, στα τελευταία λεπτά της ταινίας παρουσιάζεται ο εξής διάλογος: “*What was that box set you wanted before you died?*” “*I’ll box you in a minute.*” (βλ. Παράρτημα 1, 287 & 288). Box set, είναι το σετ σειρών DVD. Όμως, καθώς μια τέτοια απόδοση δεν θα ήταν εφικτή λόγω των περιορισμών, η φράση αυτή αποδόθηκε ως «*Τι σετ ήταν αυτό που ήθελες;*». Αναφορικά με την επόμενη φράση, την απέδωσα ως «*Θα σε κάνω σετ σε λίγο.*» (βλ. Παράρτημα 2, 288 & 289). Η έμφαση στη συγκεκριμένη περίπτωση, έγκειται στο χιουμοριστικό κομμάτι, όχι τόσο στο νόημα ή στο ίδιο το σετ. Αφού στο πρωτότυπο, ο κοινός παρανομαστής του διαλόγου αλλά και του χιουμοριστικού τομέα είναι η λέξη “**box**”, αποφάσισα να αλλάξω την λέξη στην οποία δίνεται η έμφαση σε κάτι ισοδύναμο, χωρίς να χαθεί το χιούμορ, και κατέληξα στη λέξη **σετ**. Σε γενικές γραμμές, κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας υπήρξε η προσπάθεια διατήρησης του ύφους της γλώσσας στόχου, προσπαθώντας όσο το δυνατόν περισσότερο να μην χαθούν τα πολιτισμικά του στοιχεία, πράγμα δύσκολο κατά τη μεταφορά της μιας γλώσσας σε μια άλλη.

6. Εν κατακλείδι...

Εν συντομία, η διαδικασία του υποτιτλισμού αποδεικνύεται αρκετά σύνθετη. Συνδυάζει την ικανότητα ενός υποτιτλιστή να αντιμετωπίσει τις μεταφραστικές προκλήσεις, μένοντας όσο το δυνατόν περισσότερο μέσα στα χωρικά και χρονικά όρια που του δίνονται και όλα αυτά χωρίς να χαθούν πολιτισμικά στοιχεία κατά τη μεταφορά μιας έννοιας από μια γλώσσα σε μια άλλη. Ωστόσο, αποτελεί και μια πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία, καθώς διευρύνει τους μεταφραστικούς ορίζοντες δίνοντας νέες ευκαιρίες στους μεταφραστές να δοκιμάσουν τους εαυτούς τους σε ένα πεδίο όπου πρέπει να εφαρμόσουν στρατηγικές που διαφέρουν αρκετά έως

πολύ από όσα έχουν αφομοιώσει κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής τους καριέρας. Η εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας αποτέλεσε έναν αποτελεσματικό τρόπο καλύτερης εμπέδωσης όλων των μαθημάτων που έλαβα από τη σχολή, καθώς όχι μόνο κατάφερα να εφαρμόσω στην πράξη αυτά που έμαθα αλλά και να κατανοήσω σε έναν μεγαλύτερο βαθμό την διαδικασία του υποτιτλισμού.

Βιβλιογραφικές και Διαδικτυακές Πηγές

Δημητρούλια, Τ. (2016). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της Μετάφρασης*. Kallipos

Επέτειος γάμου: Τι συμβολίζει ο κάθε χρόνος – Μακρής Κοσμήματα. (2022, September 30).
<https://makriskosmimata.gr/2022/09/30/%CE%B3%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%B2%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%AD%CF%84%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%B3%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF/>

Κεντρωτής, Γ. (1996). *Θεωρία και πράξη της Μετάφρασης*. Εκδόσεις Διάυλος

Επέτειος γάμου: Τι συμβολίζει ο κάθε χρόνος – Μακρής Κοσμήματα. (2022, September 30).
<https://makriskosmimata.gr/2022/09/30/%CE%B3%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%B2%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%AD%CF%84%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%B3%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF/>

About us — Network Ireland Television. (n.d.). Network Ireland Television.
<https://www.networkirelandtelevision.com/about-us>

Baker, M. (1992). *In other words. A coursebook on translation*. Routledge.

English Timed Text Style Guide. (n.d.). Netflix | Partner Help Center.
<https://partnerhelp.netflixstudios.com/hc/en-us/articles/217350977-English-Timed-Text-Style-Guide>

IMDb. (n.d.). Michael Creagh. IMDb. <https://www.imdb.com/name/nm1739260/>

Reiss, K., & Vermeer, H. J. (2014). *Towards a general theory of translational action*. In *Routledge eBooks*. <https://doi.org/10.4324/9781315759715>

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Αγγλικοί Υπότιτλοι

1. A Red Box Media
Production
2. In association with
Purdy Pictures
3. Len, this is getting ridiculous.
4. If this is one of your crazy...
5. -No peeking now.
6. -I'm not peeking.
7. I just want a cup of tea.
8. My feet are sore and I...
9. I'm sorry love, I just
want it all to be perfect.
10. It's your namesake
anniversary after all.
11. -Well, get on with it then.
12. -Okay, sorry love.
13. RUBY
14. I think I tied the knot a bit too good.

15. -Oh, for crying out loud.
16. -It's alright, don't panic.
17. -Ruby, come on let me do it!
18. -Okay, fine.
19. Tada! Happy ruby
anniversary, Ruby darling!
20. What do you think?
21. What is this?
22. It's for us, you and me.
23. Isn't she a cracker?
24. -Is this a joke?
25. -A joke? No, not at all.
26. Do you not like it? I pulled
a lot of strings to get this.
27. Fella said it was top quality. Lovely,
soft spot with your favorite view.
28. He says it will last forever.
29. It's a grave.
30. You weren't expecting that, were ya?

31. No, Lenard,
32. I must confess, I wasn't.
33. What is wrong with you?
34. -What's up?
35. -It's a grave!
36. It's our ruby anniversary
and you've bought me a grave?
37. A really nice grave.
38. You love it here. Look.
39. The Mournes,
the beach we used to walk on
40. with the best view in the world. And...
41. I brought us a pick-nick.
42. It's a grave, you're not gonna
be taking in the blessed view!
43. Oh, come on Ruby, give it a chance.
44. -Here, try it out.
45. -What?
46. Oh, yes! Oh, this is very nice.
47. That's actually quite comfortable!

48. And, you can still see
the mountains if you crane your neck.

49. I'm living in a nightmare.

50. Of all the barmy,
cock-a-doodle-doo things

51. you've done over the years
this has to take the biscuit.

52. But, no. This is me
actually being very practical this time.

53. The karate lessons for Christmas.

54. I wanted you to be able
to protect yourself when I'm gone.

55. The prostitute get-up for my sixtieth.

56. That was burlesque themed nightwear.
It looked a lot tamer on the website.

57. In front of everybody.

58. The claymore sword for our silver.

59. Well, you were big
into Braveheart at the time.

60. At least it had

the virtue of actually being silver.

61. What has a cemetery plot
got to do with a ruby anniversary?

62. I'm sure there must be some logical
and fascinating connection in your head.

63. The flowers are red.

64. You could've bought me
some ruby earrings, or a necklace.

65. Or a brooch.

66. Nothing extravagant, just...

67. Just...

68. Nice and normal.

69. -Where's the fun in that?

70. -You're calling this fun?

71. Imagining us dead and buried?

72. Well,
we're not getting any younger love.

73. I'm only sixty-three!

74. You can never start too early.
My dad had his plot booked

75. from the day he turned forty.

76. Well, that doesn't
surprise me about your father.

77. Mind you, at least
he didn't present it to your mother

78. as an anniversary gift.

79. Pops didn't have much imagination.

80. And you have too much imagination.

81. Honestly, Lenard.

82. Just once. I mean...

83. The picnic

84. great, sweet idea.

85. But on a grave.

86. I thought you loved it here.

87. You said
you wanted to be buried here.

88. When did I say that? When?

89. Back when we were nineteen or something.

90. I don't remember.

91. We came down here on your moped,

92. we sat on that very wall,

93. we looked at the sunset and you said

94. «We should be buried here,

95. so we can gaze on
that view for all eternity».

96. It was very romantic.

97. -You made a big impression on me.

98. -My moped?

99. I never had a moped.

100. You were driving the mini

101. by the time we were going out
together, we went everywhere in it.

102. Daisy McKeever had a moped.

103. Remember Daisy,
who you went out with before me?

104. Old, clown-hair McKeever.

105. Remember her?
106. What? No that can't...
107. Oh, balls.
108. So, you have just
bought me some other girl's grave
109. for our wedding anniversary.
110. No! I mean... I can explain.
111. This is actually quite funny.
We'll laugh about this tomorrow.
112. Are you actually trying to hurt me?
113. -I'm trying to make you happy.
114. -You're trying in the wrong ways.
115. At least one of us is trying!
116. I didn't mean that.
117. Ah, Ruby come back. Ruby!
118. Forty odd years
of this insanity is enough!
119. Ruby!
120. I'm getting cremated!

121. Ruby!
122. Excuse me.
I beg your pardon. Excuse me. Sorry.
123. Ruby!
124. -Ruby.
125. -Len.
126. Just leave me alone.
127. -Not so loud.
128. -What? There's no one here.
129. Oh, for God's sake.
130. Come and have the picnic.
131. Shove your picnic up your...
132. bottom.
133. Or go have it with chuckles McKeever.
134. Come on Ruby.
That was over forty years ago.
135. It seems like she is the one
who is fresh in your memory.
136. She is the one

you want to spend eternity with.

137. Gazing at the sunset.

138. How many other girls
did you bring out here anyway?

139. I had no idea
you were such a Lothario in your youth.

140. I wasn't. Honestly.

141. It was an easy
mistake to make, because it is...

142. Why don't you save
your little hole for Daisy McKeever?

143. I'm sure she's just
dying to be buried in it with you.

144. I think she died a few years back.

145. Did she fall off her moped?

146. That's a bit rough.

147. I can't believe

148. I'm even having this exchange.

149. It's surreal.

150. I'm an educated person

151. and you always end up
 making me feel like I'm a headcase.
152. Sorry, love.
153. Like I'm a dull, boring, old battleaxe.
154. No, that's not...
155. You try so hard getting it right, Len.
156. You don't even see.
 I don't need all those...
157. -I just want...
158. -I know.
159. I know. I'm an idiot, Ruby.
160. I don't deserve you and I never have.
161. Here we go again.
 It's not bloody about deserving.
162. -Just stop!
163. -Okay, sorry.
164. It's just that,
165. and I'm not making excuses here,
166. I suppose I remembered it
 as you because I wanted it to be you.

167. It was always you.
168. Ever since we were
 youngsters in the school bus.
169. You were so pretty and glamorous.
170. The posh, protestant girl.
171. I was a wee skithery
 finion from the markets.
172. I knew you were way out of my league.
173. I figured, if I could get to be with you
174. I would spend the rest of my
 life trying to make you happy.
175. And every day I would go the extra mile
176. to make sure you would never
 have an ordinary day in your life.
177. You certainly succeeded on that front.
178. And yes, now
 that I think on it, it was a daft idea.
179. Even by my standards.
180. But I just can't imagine

ever being apart from you.

181. I suppose it makes sense. I mean...

182. I suppose at our age
it does to think about these things.

183. Scary, getting old.

184. You can say that again.

185. Don't.

186. The kids are all grown up.
They don't need us anymore.

187. Sometimes it feels
like you're standing on

188. the edge of a big,
189. empty hole and you're just...

190. Sometimes I can't shake
the feeling that in the end

191. we always wind up alone.

192. You know I don't
like this kind of talk.

193. But the one thing that keeps me chipper,
is knowing that you're beside me.

194. And that a hundred years from now
195. some kids will come
 around here on their hoverboards
196. and will see that there was
 a wee couple called Ruby and Lenard.
197. And will wonder what we were like,
198. and were we happy,
199. and were we in love.
200. Were we happy?
201. We were.
202. Were we in love?
203. Against all my better judgment.
204. I wasn't posh.
205. You were a bit up
 yourself, in fairness.
206. Why'd you put up with me?
 I'm such a spoiled old biddy.
207. Because you're everything.
208. I don't deserve you.

209. I got you a wee dress
210. to give you later.
211. It's red. It's not even
a bit burlesque. And...
212. opera tickets.
213. You hate opera.
214. I'll bring me Ipod.
215. So, what's in the sandwiches?
216. This is nice.
217. And afterwards we can take
a nice wee walk on the Strand.
218. It always rains.
219. Do you not remember?
220. Any time we'd have a walk on
that beach it would inevitably rain
221. and we'd have to get
back in the car. Every single time.
222. It's grand today.

223. I suppose
I should give you your present.
224. You've already given me the shirt.
225. It's just a stupid
wee thing really. It's something I made.
226. Don't keep me in suspense, big girl.
227. -Slippers?
228. -Ruby slippers.
229. Now I get it.
230. Like in the Wizard of Oz!
231. Told you it was stupid.
232. Maybe I was trying to out-daft you.
233. Some chance.
234. -There's no place like home.
235. -Yes, okay big joke.
236. I love them Rube!
237. Do you mind the time
back in the 80s, one hot summer night
238. we snuck in here and we did it

239. on that tombstone there.
240. Jesus. Please tell me that was us.
241. -Aye, that was us.
242. -Thank God.
243. -Here, do you think we should...
244. -Absolutely not.
245. Probably best.
246. That was the start of my piles.
247. -Right, what about that walk?
248. -Ah, that would be nice.
249. -Here!
250. -Another day then.
251. «The Lord is my
 shepherd, I shall not want.
252. In nettles of green
 grass, He lets me lie.
253. Through the waters
 of repose He leads me
254. there He revives my soul.
255. -He guides me by passing...»
256. -Ah, Ruby.

257. Why'd you go and leave me?
258. Why would you do a thing like that?
259. Ah Ruby, love, where are you?
260. I'm here.
261. Ruby.
262. But, you...
263. No offense Ruby, love.
264. But you're dead.
265. No offense Len, love. But so are you.
266. -You, what?
267. -I went years ago.
268. This is your funeral.
269. I've been waiting for you.
270. Holy...
271. That's some development.
272. Not a bad turnout.
273. Mine was bigger.

274. Will they be alright?
275. Of course they will.
276. How about that walk now?
277. RUBY
278. That's some view, isn't it?
279. Best view in the world.
280. So, what do you
want for Christmas?
281. From now on, I'll only
get you what you ask for.
282. How about peace and quiet then?
283. I can do that.
284. -What about harp lessons?
285. -Ah, Len.
286. Sorry, love.
287. What was that box set
you wanted before you died?
288. I'll box you in a minute.

289. -Do they even have DVD players?

290. -For crying out loud.

291. Subtitled by
Kiotsekoglou Despoina

Παράρτημα 2: Ελληνικοί Υπότιτλοι

1. Μια παραγωγή του
Red Box Media
2. Σε συνεργασία με την
3. Purdy Pictures
4. Λεν, καταντάει γελοίο.
5. Αν αυτό είναι μια από τις τρελές...
6. -Μην κρυφοκοιτάξεις.
7. -Δεν κρυφοκοιτάζω.
8. Απλά θέλω λίγο τσάι.
9. Πονάνε τα πόδια μου και...
10. Συγγνώμη αγάπη μου,
απλά θέλω να είναι όλα τέλεια.
11. Είναι η επέτειος με το όνομα σου.
12. -Άντε, τελειώνει λοιπόν.
13. -Εντάξει, συγγνώμη αγάπη μου.

14. ΡΟΥΜΠΙ

15. Νομίζω ότι το έδεσα λίγο σφιχτά.

16. -Για όνομα.

17. -Εντάξει, μην πανικοβάλλεσαι.

18. -Ρούμπι, άσε με να το κάνω!

19. -Καλά, εντάξει.

20. Χαρούμενη ρουμπινένια
επέτειο αγαπητή Ρούμπι!

21. Πώς σου φαίνεται;

22. Τι είναι αυτό;

23. Είναι για εμάς τους δύο.

24. Δεν είναι τέλειο;

25. -Μου κάνεις πλάκα;

26. -Πλάκα; Όχι, καθόλου.

27. Δεν σου αρέσει;

Δυσκολεύτηκα πολύ για να το πάρω.

28. Μου είπαν ότι είναι αρίστης ποιότητας.

Όμορφο σημείο, με υπέροχη θέα.

29. Μου είπαν ότι θα αντέξει για πάντα.

30. Είναι τάφος.

31. Δεν το περίμενες αυτό, έτσι;
32. Όχι, Λέναρντ, πρέπει
να ομολογήσω πως δεν το περίμενα.
33. Τι πρόβλημα έχεις;
34. -Τι συμβαίνει;
35. -Είναι τάφος!
36. Είναι η τεσσαρακοστή
επέτειός μας και μου πήρες τάφο;
37. Έναν πολύ όμορφο τάφο.
38. Σου αρέσει εδώ. Κοίτα.
39. Τα βουνά, η παραλία που κάναμε βόλτα
40. με την καλύτερη θέα στον κόσμο. Και...
41. Θα κάνουμε και πικ-νικ.
42. Τάφος είναι, δεν θα θαυμάζεις τη θέα!
43. Έλα τώρα Ρούμπι, δώσε του μια ευκαιρία.
44. -Δοκίμασε το.
45. -Τι;
46. Α, είναι πολύ ωραία!

47. Είναι και άνετα!
48. Και μπορείς να δεις και τα
βουνά αν γυρίσεις το κεφάλι σου.
49. Ζω έναν εφιάλτη.
50. Από όλες
τις παραξενιές και τα τρελά πράγματα
51. που έκανες όλα αυτά τα
χρόνια αυτό παίρνει την πρωτιά.
52. Μα όχι. Αυτή τη
φορά είμαι πολύ πρακτικός.
53. Τα μαθήματα καράτε τα Χριστούγεννα.
54. Ήθελα να μπορείς
να προστατέψεις τον εαυτό σου όταν φύγω.
55. Τα έξαλλα ρούχα
για τα εξηκοστά γενέθλια μου.
56. Ήταν θεματικό νυχτικό μπουρλέσκ.
Φαινόταν πιο απλό στο ίντερνετ.
57. Μπροστά σε όλους.
58. Το σκωτσέζικο ξίφος
για την ασημένια μας επέτειο.
59. Σου άρεσε πολύ το Μπρέιβχαρτ τότε.

60. Τουλάχιστον αυτό ήταν ασημένιο.
61. Τι σχέση έχει ένας τάφος
με τη ρουμπινένια επέτειο;
62. Είμαι σίγουρη πως υπάρχει κάποια λογική
και συναρπαστική σύνδεση στο κεφάλι σου.
63. Τα λουλούδια είναι κόκκινα.
64. Θα μπορούσες να μου πάρεις
ρουμπινένια σκουλαρίκια, ή ένα κολιέ.
65. Ή μια καρφίτσα.
66. Όχι κάτι υπερβολικό, απλά...
67. Απλά...
68. Ωραίο και απλό.
69. -Δεν έχει πλάκα αυτό.
70. -Πλάκα το λες αυτό;
71. Να μας φαντάζεσαι
πεθαμένους και θαμμένους;
72. Δεν γινόμαστε νεότεροι, αγάπη μου.
73. Είμαι μόνο εξήντα τριών!
74. Ποτέ δεν είναι πολύ νωρίς.

Ο πατέρας μου έκλεισε τον τάφο του

75. όταν έκλεισε τα σαράντα.

76. Δεν με εκπλήσσει
αυτό για τον πατέρα σου.

77. Τουλάχιστον, δεν το παρουσίασε
στη μητέρα σου ως δώρο επετείου.

78. Ο μπαμπάς δεν είχε μεγάλη φαντασία.

79. Κι εσύ έχεις υπερβολική φαντασία.

80. Είλικρινά, Λέναρντ.

81. Μια φορά. Δηλαδή...

82. Το πικ-νικ

83. όμορφη, γλυκιά ιδέα.

84. Αλλά πάνω σε τάφο.

85. Νόμιζα ότι σου άρεσε εδώ.

86. Είπες ότι ήθελες να σε θάψουν εδώ.

87. Μα, πότε το είπα εγώ αυτό;

88. Όταν ήμασταν κάπου στα δεκαεννιά.

89. Δεν θυμάμαι.

90. Ήρθαμε εδώ με το σκούτερ σου,
91. καθίσαμε σε εκείνον τον τοίχο,
92. κοιτάξαμε το ηλιοβασίλεμα και είπες
93. «Εδώ να μας θάψουν
94. για να να βλέπουμε
αυτή τη θεά για όλη την αιωνιότητα».
95. Ήταν πολύ ρομαντικό.
96. -Μου έκανες μεγάλη εντύπωση.
97. -Το δικό μου σκούτερ;
98. Δεν είχα ποτέ σκούτερ.
99. Εσύ οδηγούσες το μίνι
100. όταν ξεκινήσαμε
να βγαίνουμε, πηγαίναμε παντού με αυτό.
101. Η Ντέζυ Μακίβερ είχε σκούτερ.
102. Θυμάσαι την Ντέζυ,
με την οποία έβγαινες πριν από μένα;
103. Η γερο-Μακίβερ με τα τρελά μαλλιά.
104. Τη θυμάσαι;

105. Τι; Όχι δεν...
106. Ωχ, φίλε.
107. Οπότε μου αγόρασες τον
τάφο μιας άλλης κοπέλας
108. για την επέτειο μας.
109. Όχι! Δηλαδή... να σου εξηγήσω.
110. Είναι αστείο.
Θα το σκεφτόμαστε και θα γελάμε.
111. Προσπαθείς να με πληγώσεις;
112. -Προσπαθώ να σε κάνω χαρούμενη.
113. -Προσπαθείς με λάθος τρόπους.
114. Τουλάχιστον κάποιος προσπαθεί!
115. Δεν το εννοούσα αυτό.
116. Ρούμπι, έλα πίσω!
117. Σαράντα χρόνια
με αυτή τη τρέλα είναι αρκετά!
118. Ρούμπι!
119. Θα κάνω αποτέφρωση!
120. Ρούμπι!

121. Συγγνώμη.
Με συγχωρείτε. Συγγνώμη.
122. Ρούμπι!
123. -Ρούμπι.
124. -Λεν.
125. Άφησε με μόνη μου.
126. -Μη μιλάς δυνατά.
127. -Τι; Δεν είναι κανείς εδώ.
128. Για όνομα του Θεού.
129. Έλα να πάμε για πικ-νικ.
130. Βάλε το πικ-νικ σου...
131. εκεί που ξέρεις.
132. Ή πήγαινε με τη Μακίβερ.
133. Έλα τώρα Ρούμπι.
Αυτό έγινε πριν σαράντα χρόνια.
134. Αυτή φαίνεται να σκέφτεσαι συνέχεια.
135. Με αυτή θέλεις
να περάσεις την αιωνιότητα.
136. Να βλέπετε το ηλιοβασίλεμα.

137. Πόσες ακόμη έχεις φέρει εδώ;
138. Δεν είχα ιδέα
ότι ήσουν ο Λοθάριο στα νιάτα σου.
139. Πραγματικά, δεν ήμουν.
140. Ήταν λογικό να μπερδευτώ, γιατί...
141. Γιατί δεν κρατάς
την τρυπούλα σου για την Ντέζυ Μακίβερ;
142. Σίγουρα πεθαίνει
να τη θάγουν εκεί μέσα μαζί σου.
143. Νομίζω ότι πέθανε πριν μερικά χρόνια.
144. Έπεσε από το σκούτερ της;
145. Σκληρό.
146. Δεν το πιστεύω
ότι κάνω αυτή τη συζήτηση.
147. Είναι απίστευτο.
148. Είμαι μορφωμένος άνθρωπος
149. και πάντα καταφέρνεις
να με κάνεις να νιώθω τρελή.
150. Συγγνώμη, αγάπη μου.

151. Σαν ένα παλιό, βαρετό τσεκούρι.
152. Όχι, δεν...
153. Προσπαθείς πάρα πολύ για το σωστό, Λεν.
154. Δεν βλέπεις
ότι δεν χρειάζομαι όλα αυτά τα...
155. -Θέλω απλά...
156. -Το ξέρω.
157. Το ξέρω. Είμαι βλάκας, Ρούμπι.
158. Δεν μου αξίζεις
159. και ποτέ δεν μου άξιζες.
160. Άντε πάλι τα ίδια.
Δεν έχει σχέση αυτό.
161. -Απλά σταμάτα!
162. -Εντάξει, συγγνώμη.
163. Απλά είναι ότι,
και δεν είναι δικαιολογία αυτό,
164. υποθέτω πως θυμάμαι
εσένα γιατί ήθελα να είσαι εσύ.
165. Πάντα ήσουν εσύ.
166. Από τότε που ήμασταν παιδιά στο σχολικό.

167. Ήσουν τόσο όμορφη και εντυπωσιακή.
168. Η κομψή προτεστάντισσα.
169. Εγώ ήμουν ένα
ασπρουλιάρικο φτωχόπαιδο.
170. Ήξερα ότι δεν είχα ελπίδες.
171. Σκέφτηκα ότι αν ήμουν ποτέ μαζί σου
172. θα προσπαθούσα
όλη μου τη ζωή να σε κάνω χαρούμενη.
173. Και κάθε μέρα
174. θα έκανα μια παραπάνω προσπάθεια
175. για να βεβαιωθώ ότι δεν θα έχεις
ούτε μια βαρετή μέρα στη ζωή σου.
176. Σε αυτό σίγουρα πέτυχε.
177. Και ναι, τώρα
που το σκέφτομαι, ήταν χαζή ιδέα.
178. Ακόμα και για μένα.
179. Αλλά δεν μπορώ
να με φανταστώ ποτέ μακριά σου.
180. Υποθέτω πως έχει λογική. Δηλαδή...

181. Στην ηλικία μας
είναι λογικό να τα σκεφτόμαστε αυτά.
182. Το να γερνάς είναι τρομακτικό.
183. Αυτό ξαναπές το.
184. Μη.
185. Τα παιδιά μεγάλωσαν.
Δεν μας χρειάζονται άλλο.
186. Κάποιες φορές είναι σαν να στέκεσαι
στην άκρη
μιας μεγάλης, άδειας τρύπας και...
188. Μερικές φορές δεν μπορώ
να διώξω τη σκέψη ότι στο τέλος
189. πάντα καταλήγουμε μόνοι.
190. Το ξέρεις ότι δεν μου
αρέσουν τέτοιες συζητήσεις.
191. Μα το μόνο που με κρατάει χαρούμενο,
είναι να ξέρω ότι είσαι δίπλα μου.
192. Και σε εκατό χρόνια από τώρα
193. θα έρχονται εδώ
παιδιά με τα πατίνια τους

194. και θα δουν ότι υπήρχε ένα
195. ζευγάρι που λεγόταν Ρούμπι και Λέναρντ.
196. Και θα αναρωτιούνται πώς ήμασταν,
197. και αν ήμασταν χαρούμενοι,
198. και αν ήμασταν ερωτευμένοι.
199. Ήμασταν χαρούμενοι;
200. Ήμασταν.
201. Ήμασταν ερωτευμένοι;
202. Δεν μπορούσα να κάνω κι αλλιώς.
203. Δεν ήμουν κομψή.
204. Ήσουν λίγο αλαζονική, είναι η αλήθεια.
205. Γιατί με ανέχεσαι;
Είμαι μια κακομαθημένη παλιόγρια.
206. Γιατί είσαι τα πάντα.
207. Εσύ δεν μου αξίζεις.
208. Σου πήρα ένα φόρεμα
209. για να σου δώσω μετά.
210. Είναι κόκκινο. Καθόλου μπουρλέσκ. Και...

211. εισιτήρια για όπερα.
212. Σιχαίνεσαι την όπερα.
213. Θα φέρω το iPod μου.
214. Λοιπόν, τι έβαλες στα σάντουιτς;
215. Όμορφα είναι.
216. Και μετά μπορούμε
217. να κάνουμε μια βόλτα στη θάλασσα.
218. Πάντα βρέχει.
219. Δεν θυμάσαι;
220. Όσες φορές πηγαίναμε
βόλτα στην παραλία έβρεχε
221. και έπρεπε
να γυρίσουμε στο αμάξι. Κάθε φορά.
222. Έχει καλό καιρό σήμερα.
223. Νομίζω πως πρέπει
να σου δώσω το δικό σου δώρο.
224. Μου πήρες ήδη τη μπλούζα.
225. Μια χαζομάρα είναι. Κάτι που έφτιαξα.

226. Μην με κρατάς σε αγωνία, γυναίκα.
227. -Παντόφλες;
228. -Από ρουμπίνια.
229. Τώρα το 'πιασα.
230. Όπως στον Μάγο του Οζ!
231. Σου είπα ότι είναι χαζομάρα.
232. Ίσως προσπαθούσα να σε ξεπεράσω.
233. Καμία ελπίδα.
234. -Σαν στο σπίτι μου!
235. -Ναι, εντάξει, καλό αστείο.
236. Τις λατρεύω Ρουμπ!
237. Θυμάσαι ένα καλοκαιρινό βράδυ του '80,
238. μπήκαμε κρυφά εδώ και το κάναμε
239. πάνω σε εκείνον τον τάφο.
240. Χριστέ μου. Πες μου ότι ήμασταν εμείς.
241. -Εμείς ήμασταν.
242. -Ευτυχώς.
243. -Να σου πω, μήπως...
244. -Αποκλείεται.

245. Καλύτερα μάλλον.
246. Έτσι ξεκίνησαν οι αιμορροΐδες μου.
247. -Πάμε εκείνη τη βόλτα;
248. -Ωραία θα ήταν.
249. -Έλα τώρα!
250. -Άλλη μέρα τότε.
251. « Ο Κύριος είναι ο ποιμήν μου
252. δεν θέλω στερηθή ουδενός.
253. Εις βοσκάς χλοεράς με ανέπαυσεν
254. εις ύδατα αναπαύσεως με δήγησεν
255. ηνώρθωσε την ψυχήν μου.
256. -Με οδήγησε δια...»
257. -Αχ, Ρούμπι.
258. Γιατί με άφησες;
259. Γιατί έκανες τέτοιο πράγμα;
260. Πού είσαι, αγαπημένη μου Ρούμπι;
261. Εδώ είμαι.
262. Ρούμπι.

263. Μα, εσύ...
264. Χωρίς παρεξήγηση, Ρούμπι.
265. Αλλά έχεις πεθάνει.
266. Χωρίς παρεξήγηση, Λεν. Κι εσύ το ίδιο.
267. -Τι πράγμα;
268. -Έφυγα πριν χρόνια.
269. Είναι η δική σου κηδεία.
270. Σε περίμενα.
271. Μα το...
272. Κοίτα να δεις.
273. Δεν είναι κι άσχημα.
274. Η δικιά μου ήταν μεγαλύτερη.
275. Θα είναι εντάξει;
276. Φυσικά και θα είναι.
277. Τι λες για εκείνη τη βόλτα;
278. ΡΟΥΜΠΙ
279. Υπέροχη θέα, έτσι δεν είναι;

280. Η καλύτερη θέα στον κόσμο.
281. Τι θέλεις για τα Χριστούγεννα;
282. Από δω και πέρα,
θα σου παίρνω μόνο ό,τι μου ζητήσεις.
283. Ησυχία και γαλήνη τότε.
284. Μπορώ να το κάνω αυτό.
285. -Μαθήματα άρπας;
286. -Λεν.
287. Συγγνώμη, αγάπη μου.
288. Τι σετ ήταν αυτό
που ήθελες πριν πεθάνεις;
289. Θα σε κάνω σετ σε λίγο.
290. -Έχουν εδώ συσκευές αναπαραγωγής δίσκων;
291. -Για όνομα.
292. Υποτιτισμός
Κιοτσέκογλου Δέσποινα

